

הכל צפוי והרשות נתונה

טיפולן של רשויות אכיפת החוק
בהתקפות של מתנחלים על מוסקי זיתים

בצלם - מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים

בצלם

הכל צפוי והרשות נתונה

מיפולן של רשויות אנכיפת
החוק בהתקפות של מתנחלים
על מוסקי זיתים

נובמבר 2002

מחקר וכתובה:
יחזקאל ליין

עריכה:
יעל שטיין

ריכוז מידע:
מאיה גיונסטון

עבודת שטח:
מוסא אבו השוש, נגיב אבו רקיה, עלי דרארימה,
סוהא זייד, איאד חדאד, ליאור יבנה, רסלאן מחאגינה

הפגיעות בפלסטינים בהן עוסק דו"ח זה נעשו על רקע אוזלת יד מתמשכת של כוחות הביטחון, שאינם אוכפים את החוק על מתנחלים אלימים. מדיניות זו מתבטאת, בדרך כלל, בכל השלבים: היערכות בלתי ראויה לקראת התקיפות - גם כאשר ניתן לצפות אותן ברמה גבוהה של ודאות, הימנעות מהפסקת התקיפות - גם כאשר כוחות הביטחון נוכחים במקום ואי מיצוי הדין עם האחראים להן. רק לאחרונה הודה הרמטכ"ל, רב-אלוף משה יעלון, בפני ועדת החוץ והביטחון של הכנסת כי "גם אני לא מרוצה מרמת אכיפת החוק לאורך השנים; למה אין אכיפה? זו שאלה מורכבת".¹

דו"ח זה עוסק באלימות של מתנחלים כלפי מוסקי הזיתים בעונה הנוכחית, ובמסגרתו נבחנו ההיערכות של כוחות הביטחון לאבטחת המסיק ותגובתם בזמן האירועים. דו"ח זה מהווה המשך לסדרת דו"חות שפירסם בצלם מאז תחילת האינתיפאדה הנוכחית, העוסקים באלימות מתנחלים ובאי אכיפת החוק עליהם.²

דו"ח זה אינו עוסק בהיבטים אחרים של מדיניות ישראל בשטחים, המשליכים בעקיפין על יכולתם של פלסטינים לקיים את המסיק, להפיק את השמן ולמוכרו בשווקים. אחת הדוגמאות הבולטות לכך הן ההגבלות הגורפות שמטילה ישראל על חופש התנועה של פלסטינים בשטחים.³

מסיק הזיתים בגדה המערבית החל השנה בראשית אוקטובר. המסיק הנוכחי, שיבולו פורה במיוחד, מתקיים בצל התדרדרות חסרת תקדים במצבה הכלכלי-חברתי של האוכלוסייה הפלסטינית. יכולת הקיום הכלכלית של עשרות אלפי משפחות תלויה השנה, יותר מאי פעם בעבר, ביכולתן לקיים את המסיק ולמכור את תוצרתו.

מאז ראשית העונה, מתקיפות קבוצות חמושות של מתנחלים את מוסקי הזיתים הפלסטינים, באופן אלים ושיטתי, ומשבשות את המסיק. רק בתחילת חודש נובמבר, כארבעה שבועות לאחר תחילת עונת המסיק, החלו כוחות הביטחון לנקוט צעדים משמעותיים במטרה למנוע את מעשי האלימות של מתנחלים. פעולות אלו צימצמו את ההתקפות בחלק מהמקרים, אולם במקומות אחרים המשיכו מתנחלים לפגוע במוסקים.

התקפות מכוונות של מתנחלים על מוסקים פלסטינים חוזרות על עצמן מדי שנה, בתדירות ובעוצמה משתנות. לרוב, יוצאים התוקפים מאותן התנחלויות. עשרות פלסטינים נפצעו בשנים האחרונות במהלך המסיק, מירי וממכות. מאז 1998, נורו ונהרגו שלושה אזרחים פלסטינים, כולם במהלך התקפות של מתנחלים מאיתמר: באוקטובר 1998 נהרג אחמד סולימאן חטאטאבה, בן 68, מבית פוריק; באוקטובר 2000 נהרג פאריד נסאסרה, בן 29, גם הוא תושב בית פוריק; באוקטובר 2002 נהרג האני בני מניה, בן 22, תושב עקראבא. במקרה הראשון נעצר היורה והורשע ברצח אולם בשני המקרים האחרונים טרם נתפסו היורים ולא הוגשו כתבי אישום.

1. Y-net, 22.10.02.

2. ר' דו"חות בצלם: הסכמה שבשתיקה - מדיניות אכיפת החוק על מתנחלים בשטחים, מארס 2001, דין לעצמם - אי אכיפת החוק על מתנחלים שתקפו פלסטינים בתגובה לפגיעה באזרחים ישראלים, אוקטובר 2001; עומדים מגד - אי אכיפת החוק על מתנחלים בחברון 26.7.02-28.7.02, אוגוסט 2002.

3. בנושא זה ר' בצלם, אזרחים במצור - הגבלות על חופש התנועה כענישה קולקטיבית, ינואר 2001, ללא מוצא - פגיעה בטיפול רפואי בשל מדיניות המצור של ישראל, יוני 2001; עוצר קטלני - אכיפת העוצר בשטחים באמצעות ירי, אוקטובר 2002.

ענף הזיתים וחשיבותה של עונת המסיק הנוכחית

שהובא לכבישה בשנת 2001, בלטו מחוז חברון עם כ-24% מהיבול ומחוז ג'נין-טובאס עם כ-18% מהיבול.

בעשור האחרון ירד משקלה של החקלאות בכלכלה הפלסטינית בצורה משמעותית ולפי רוב ההערכות היא מהווה היום רק כ-8% מהתוצר המקומי הגולמי (כולל את המשק החלי). כ-14% ממקומות התעסוקה במחצית הראשונה של שנת 2002, כ-60,000 משרות, היו במגזר החקלאי. עם זאת, חשיבותה של החקלאות כמקור תעסוקה והכנסה בקרב האוכלוסייה הכפרית, המהווה כ-60% מאוכלוסיית הגדה המערבית, גדולה לאין ערוך ממה שמשתקף בנתונים אלה.⁷

חשיבותו של הסקטור החקלאי בכלל, ושל ענף הזיתים בפרט, עלתה מאז תחילת האינתיפאדה הנוכחית באופן משמעותי. רבים מקרב האוכלוסייה הכפרית ברחבי הגדה המערבית העוסקו עד תחילת האינתיפאדה בתוך ישראל ולאחר שישראל אסרה לחלוטין על כניסתם לשטחה, הם איבדו את מקום עבודתם. ההגבלות על התנועה בתוך השטחים גרמו אף הם לעליה בשיעור האבטלה, העומדת כיום על כ-50% מכוח העבודה. כתוצאה מכך, מספר האנשים התלויים למחייתם במקורות ההכנסה הקיימים, בהם ענף הזיתים, גדל בהתמדה.

כתוצאה מאיבוד מקורות ההכנסה, הגיעו אלפי משפחות בשטחים אל מתחת לקו העוני, המוגדר כצריכה של פחות משני דולר ליום לנפש. כ-55% מתושבי הגדה המערבית וכ-70% מתושבי רצועת עזה חיים כיום מתחת לקו זה. לפי סקר של הלשכה הפלסטינית לסטטיסטיקה, 51% ממשקי הבית בשטחים צמצמו את צריכת המזון שלהן ו-63% דיווחו על ירידה באיכותו. מחקר אחר שפורסם לאחרונה קבע כי 22.5% מקרב הילדים עד גיל חמש סובלים מתת-תזונה.⁸

המצב הכלכלי הקשה הביא את האוכלוסייה הפלסטינית הכפרית לתלות השנה ציפיות גבוהות במסיק הזיתים, במיוחד בהתחשב בפוריות היבול. השנה, יותר מתמיד, תלוייה כלכלתם של אלפי משקי בית בשטחים ביכולתם להשלים את המחזור הכלכלי של ענף הזיתים - המסיק, הפקת השמן ושיווקו.

ענף הזיתים הוא אחד מענפי החקלאות החשובים ביותר בשטחים. מטעי הזיתים משתרעים על פני כ-837,000 דונם, המהווים כ-45% מכלל האזורים המעובדים בשטחים.⁴ רוב המטעים נמצאים בגדה המערבית ומיעוטם ברצועת עזה. בגדה, מהווה ענף הזיתים כ-40% מערכה של כלל התוצרת החקלאית (להוציא את המשק החלי) וכ-70% מערך התוצרת של עצי הפרי. הבעלות על עצי הזית ברחבי השטחים מתחלקת בין 70,560 חקלאים.⁵ פרנסתם של אלפי משקי בית נוספים תלויה, במידה כזו או אחרת, בפעילויות הקשורות לענף הזיתים - המסיק, כבישת הפרי בבתי הבד, הובלת השמן שחופק לנקודות המכירה ושיווקו.

להבדיל מענפים אחרים, רוב הפעילות בענף הזיתים מתקיימת במשך כחודשיים, המתחילים לרוב באמצע חודש אוקטובר. השנה החלה עונת המסיק במקומות רבים מוקדם מהרגיל - בסוף ספטמבר או בתחילת אוקטובר - בשל חששם של החקלאים שהמסיק ישובש בשל פלישות נוספות של צה"ל או התקפות של מתנחלים. כתוצאה מכך, חלק מהזיתים נקטפו בטרם הבשילו כראוי.

כ-92% מיבול הזיתים משמש להפקת שמן. תהליך זה נעשה ב-194 בתי בד ברחבי השטחים. את הכבישה בבתי הבד יש לבצע סמוך ככל הניתן למועד קטיפת הפרי שכן רמת החומציות של הזית מתחילה לעלות מרגע שנקטף ולאחר כמה ימי אחסון נפגע טיבו של השמן באופן משמעותי וערכו יורד.

פוריותו של היבול משתנה משנה לשנה. שנת 2000 היתה פורייה במיוחד ובשנה זו הובאו לבתי הבד ברחבי השטחים כ-126,000 טונות זיתים והופקו כ-27,000 טונות שמן. בשנת 2001, לעומת זאת, נמסקו רק כ-22,000 טונות זיתים והופקו כ-5,400 טונות של שמן. השנה צפוי היבול להיות גדול במיוחד: בעוד שכמות שמן הזית הממוצעת שהופקה בכל השטחים בחמש השנים האחרונות (1997-2001) היא 11,380 טונות, השנה צפוי היבול להפיק כ-14,000 טונות, כ-23% מעל הממוצע הרב שנתי.⁶

מרכזיותו של ענף הזיתים שונה בין האזורים בגדה המערבית, נתון העולה בבירור מכמות הזיתים שהובאה לכבישה בבתי הבד ברחבי הגדה. מתוך סך כל היבול

4. כל הנתונים הכמותיים המופיעים בחלק זה לקוחים, אלא אם מצוין אחרת, מהלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה - www.pcbs.org.

5. נתון זה נמסר לבצלם על-ידי ארגון הגג של החקלאים הפלסטיניים (Palestinian Agricultural Relief Committee) PARC.

6. התפוקה הצפויה לעונה הנוכחית נמסר לבצלם על-ידי PARC.

7. לפי הגדרת הלשכה הפלסטינית לסטטיסטיקה, יישוב מוגדר ככפרי אם מתגוררים בו פחות מ-4,000 תושבים או אם מתגוררים בו פחות מ-10,000 תושבים אך חסרים בו תשתיות יסוד (שמל, מים, מראפה, דואר וכו').

8. John Hopkins University et al., *Preliminary Findings of the Nutritional Assessment and Sentinel Surveillance System for West Bank and Gaza*, August 2002.

אלימות של מתנחלים כלפי מוסקי הזיתים

נמסקו שכן בעליהם לא יכלו להגיע אליהם בשל קרבתם להתנחלויות וחששם כי יותקפו על-ידי המתנחלים.

מקרי האלימות החמורים ביותר הם אלה בהם הגיעו מתנחלים אל מטעי הזיתים וירו על הפלסטינים שעבדו בהם, יידו עליהם אבנים והיכו אותם במקלות ובקתות רובים. רוב האירועים האלו הסתיימו בגירושם של הפלסטינים מאתר המסיק, לעיתים לאחר שכמה מהם נפצעו. בהתקפת ירי של מתנחלים מאיתמר על מוסקי זיתים מהכפר עקרבא ב-6.10.02, נהרג האני חמדאללה מוסטפא בני מניה, בן 22, ופאדי פדיל בני ג'אבר נפצע מהירי בידו הימנית. יום קודם לכן, באותו מקום, נפצע ר'אלב עאדל אחמד אבו נאסר, שאיבד את עינו לאחר שאחד המתנחלים היכה אותו בקת הרובה. הישגם האשם מפדי סולימאן, בן 42, תושב הכפר עינבוס, תיאר את אחת ההתקפות של מתנחלי יצהר על מוסקי הזיתים מכפרו:

ב-5.10.02, בסביבות השעה 09:30, הגיעו למקום כעשרים מתנחלים. חלקם היו חמושים. בהתחלה הם ירו לעבר מוסקי הזיתים בקצה המטע. למוסקי הזיתים לא הייתה כל אפשרות להתנגד... לכן הם החלו לברוח. כשהמתנחלים הגיעו למקום שבו הייתי ראיתי שהם מכים זקן אחד, ששמו כמאל אל-ח'וגיה (אבו עזיז). פניתי אל המתנחלים באנגלית וביקשתי מהם שייתנו לנו להסתלק מהמקום. אמרתי להם שאשתי בהריון בחודש השביעי וביקשתי שיתנו לה ללכת משם כי היא לא יכלה לברוח. אבל, במקום להתחשב במצבה הם תקפו אותה וזרקו עליה אבנים.⁹

במקרים אחרים, התקהלו מתנחלים במקום המרוחק מהמטע, בדרך כלל בנוודה גבוהה, משם צעקו וקיללו את המוסקים ובחלק מהמקרים אף ירו באוויר, במטרה להרתיעם ולגרשם מהמקום. יאסר חסן מוחמד קוואריק, בן 42, תושב הכפר עווארתא, שההתנחלות איתמר נמצאת מצפון-מזרח לו, סיפר בעדותו לבצלם על שהתרחש ב-22.10.02:

בסביבות השעה 09:30 בבוקר, הגיעה למטעים מכונת מסוג מיצובישי ארבע על ארבע בצבע לבן, ושמונה אנשים ירדו ממנה. ראיתי אותם ממרחק של כ-300 מטר. הם היו חמושים וחלקם לבשו מדי צבא. זיהיתי

התקפות של מתנחלים על מוסקי הזיתים הן חלק מתופעה כללית יותר של אלימות נמשכת מצד מתנחלים כלפי פלסטינים במהלך כל ימות השנה. מאז תחילת האינתיפאדה, התגברו מעשי האלימות ומתנחלים הרגו 16 פלסטינים ופצעו עשרות, בנסיבות בהן לא נשקפה למתנחלים כל סכנת חיים. בזמן עונת המסיק עולה בדרך כלל רמת האלימות, בעיקר כפועל יוצא של העלייה במידת החשיפה של עשרות אלפי הפלסטינים העוסקים בכך. מדובר בפרק זמן ממושך יחסית - כחודשיים - במהלכו שוהות מדי יום משפחות שלמות בשטחים פתוחים והרחק מבתיהם, לעיתים בסמיכות גדולה להתנחלויות שנבנו על אדמות חקלאיות פלסטיניות או בצמוד להן.

מאז החלה העונה הנוכחית, בולטים גילויי האלימות לעומת עונות קודמות, הן בתדירותם והן בעוצמתם. דמויות ציבוריות, המקורבות למתנחלים, הביעו "הבנה" מרומזת למעשים אלה. כך למשל, אמר ח"כ נחום לנגנטל, מסיעת המפד"ל, מעל בימת הכנסת: "יש זיתים של ערבים שנמצאים שם ממש על הגדרות של היישובים. על מה מדובר? אלה יישובים שחדרו אליהם אנשים, חדרו אליהם כבר חוליות חבלה. למה אתה מצפה מאותם מתנחלים שישבים באותה התיישבות, אדוני השר לביטחון פנים? למה אנחנו מצפים?"¹⁰

מתחקיר בצלם עולה כי רוב ההתקפות נעשו על-ידי תושביהן של מספר מצומצם יחסית של התנחלויות, בדרך כלל במטעי הזיתים הסובבים אותן: ההתנחלויות איתמר, ברכה ויצהר, לרבות המאחזים שנבנו בקרבתן הנמצאות מזרח ומדרום-מזרח לשכם; כפר-תפוח, הנמצאת על כביש 60 מצפון-מזרח לעיירה סלפית; שבות-רחל ועלי, לרבות כמה מהמאחזים הסמוכים להן, הנמצאות בשולי כביש 60 מצפון לרמאללה; תקוע, מזרח-מזרח לבית לחם; ופני-חבר, הנמצאת מצפון-מזרח לעיירה יטא בדרום הגדה המערבית. התקפות אלימות התרחשו גם במקומות נוספים ברחבי הגדה המערבית, אם כי לא באופן שיטתי ומומשך.

תדירות ההתקפות הלכה וירדה בתחילת חודש נובמבר, בין השאר בשל התארגנות מחדש של צה"ל והמשטרה שהשקיעו מאמצים רבים יותר כדי למנוע אותן (ר' להלן). עם זאת, ממידע שנמסר לבצלם עולה כי מאות עצי זית לא

9. דיון בהצעה לסדר היום של ח"כ מוחמד ברכה, 29.10.02.
10. העדות נגבתה על-ידי נגיב אבו רקיה ב-6.10.02.

אותם כאותם מתנחלים שירו עלינו לפני כן מההתנחלות [איתמר]. חלקם חבשו כיפה לראשיהם ולחלק מהם היה זקן. הם התחילו לצעוק עלינו ולקלל אותנו וירו אש אינטנסיבית באוויר. אני מעריך שהם ירו יותר מחמש מאות כדורים. זה הפחיד אותנו מאוד.¹¹

במהלך המסיק גרמו מתנחלים נזק מכוון לרכוש: עקרו עצי זית או שרפו אותם, פיזרו זיתים שנקטפו על האדמה והרסו כלים המשמשים למסיק. באחת ההתקפות אף שרפו מתנחלים כמה מכוניות ששימשו את החקלאים להובלת היבול. עבד אל-חמיד מחמוד אחמד עבדאללה, בן 70, תושב הכפר תרמוס עי, תיאר בעדותו כיצד שרפו מתנחלים כלי רכב ששימשו את התושבים להובלת הזיתים, ב-21.10.02:

בסביבות השעה 09:00 ראיתי קבוצה של כ-12 מתנחלים מתקרבת אלינו מכיוון ההתנחלות שבות-רחל. הם התפזרו בשטח ותקפו אותנו בצורה פראית... הם היכו אותנו בקתות הרובים וירו באוויר באופן אינטנסיבי כדי להפחיד אותנו... בזמן שברחנו, הסתכלתי אחורה וראיתי שהמתנחלים שופכים נוזל כלשהו על המכוניות שלנו ושורפים אותן. לא העזנו לחזור כדי לכבות את השרפה, והמשכנו לברוח למרחק של כחמישים-שישים מטר עד שהמתנחלים הפסיקו לרדוף אחרינו ועזבו את המקום... אני איבדתי שתי מכוניות.

עבדאללה הוסיף כי ארבעה כלי רכב נוספים ששימשו את תושבי הכפר למסיק הזיתים נשרפו באותו אירוע על-ידי מתנחלים.¹²

השנה, לראשונה בצורה שיטתית, עסקו מתנחלים גם בגניבת זיתים. מתנחלים הגיעו אל מטעי הזיתים שבבעלות פלסטיניים, מסקו את הזיתים בטרם יספיקו בעליהם לעשות זאת וגנבו אותם. במקרים אחרים הגיעו מתנחלים אל המטע וגנבו את שקי הזיתים לאחר שאלה נמסקו על-ידי פלסטיניים. דפוס פעולה זה אף זכה לתמיכה מקרב רבנים המקורבים למתנחלים, בהם הרב הראשי לישראל לשעבר, מרדכי אליהו. לדבריו "בגלל שהקרקע היא ירושה של עם ישראל היה שהנטיעות שנטעו הגויים בקרקע הזאת הן נטיעות באדמה שאינה שייכת להם. מי שנטע עץ על המקום שלי הרי העץ וגם הפרות שלי".¹³

מוחמד מחמוד עבד אל-חלים עובייד, בן 49, תושב הכפר יאסוף, צפה ב-29.9.02 במתנחלים מכפר-תפרח מגיעים לחלקת האדמה שלו ומוסקים את הזיתים השייכים לו. "למחרת בבוקר, המתנחלים המשיכו בשלהם. הם הגיעו כשהם מצויידים באלות ובסולמות. הפעם היו שם כעשרים

מתנחלים שהתחלקו לשתי קבוצות. הם התחילו לעבוד בסביבות השעה 06:00 בבוקר. הבנתי שזאת בעצם מדיניות חדשה של המתנחלים ושאלם נחכה ככה בלי לעשות כלום נאבד את כל הזיתים בתוך שבוע".¹⁴

במקרה אחר, ב-7.10.02, בתום יום העבודה, החל ראסם זכריא, תושב הכפר בורין, להעביר על גבו את שקי הזיתים שמסק אל הכביש העוקף הסמוך למטע, כדי להעמיס אותם על מכונית ולהעביר אותם אל הכפר. זאת לאחר שבמשך כמה ימים מנעו ממנו מתנחלי יצהר מלהגיע למטע וגנבו חלק מהיבול שלו. מוחמד רגיא מוחמד זבן, גם הוא תושב בורין, נכח במקום ותיאר את שראה:

ראסם הספיק להעביר שניים משקי הזיתים שלו והיה בדרך להעביר את השק השלישי. כמה תושבים ואני עמדנו סמוך לבית קרוב לכביש העוקף ושתינו שם מים ואז הגיע טנדר סובארו של המתנחלים. היינו במרחק של כחמישים מטר מהמקום. שלושה מתנחלים ירדו מהרכב. הם העמיסו שק אחד מהשקים של ראסם והתכוונו להעמיס את השק השני. ראינו אותם והתחלנו לרוץ לכיוונם ולזרוק אבנים. הם עלו לרכב, ברחו מהמקום ועלו לכביש המוביל להתנחלות יצהר. בשק שהם לקחו היו בערך שישים קילו זיתים.¹⁵

בנוסף לגילויי אלימות אלה, בחלק מהמקרים חסמו מתנחלים את כניסתם של פלסטיניים אל מטעי הזיתים שלהם. בעוד שלעיתים היה מדובר ביוזמה של המתנחלים, במקרים אחרים, כפי שנראה להלן, דווקא חיילי צה"ל היו אלה שמנעו את גישת הפלסטיניים לאדמותיהם, בטענה כי כניסתם למטע לא תואמה מראש. ב-18.10.02 ניסה מחמוד רשיד חמאד סלאח, בן 47, תושב העיירה אל-ח'דר הסמוכה לבית לחם, להגיע למטע הזיתים שבבעלותו, לאחר שקיבל הודעה לפיה מתנחלים מאפרת עוקרים שם את עצי הזית:

אני וילדיי הלכנו לחלקת האדמה ברגל, כי הצבא אסר על פלסטיניים לנסוע בכביש בית לחם - חברון. הגענו לשם בשעות אחר הצהריים וראינו ארבעה מתנחלים ממושים בלבוש אזרחי. הם כיוונו את כלי נשקם לעברנו ואמרו לנו: "אסור לכם להיכנס לאדמה". השבנו להם שאנחנו רוצים למסוק את הזיתים. רצינו לאסוף את עצי הזית שהמתנחלים כרתו וזרקו ארצה. המתנחלים לא הרשו לנו להיכנס והמשכנו להתווכח איתם עד שאיש הביטחון של ההתנחלות הגיע למקום. הוא שמע על המתרחש ובא לדבר איתנו. כשסיפרנו לו מה קרה, הוא ניגש למתנחלים וכעבור כשעתיים הם הרשו לנו להיכנס לאדמה למשך שלוש שעות כדי לאסוף את הזיתים.¹⁶

11. העדות נגבתה על-ידי עלי דרארימה ב-22.10.02.

12. העדות נגבתה על-ידי איאד חדאד ב-23.10.02.

13. הארץ, 25.10.02.

14. העדות נגבתה על-ידי ראסלן מחאניה ב-3.10.02.

15. העדות נגבתה על-ידי ראסלן מחאניה ב-9.10.02.

16. העדות נגבתה על-ידי סווא זיד ב-20.10.02.

תפקודן של רשויות אכיפת החוק

צה"ל

בצלם פנה לדובר צה"ל לוביקש לקבל פרטים בנוגע להיערכות צה"ל לקראת מסיק הזיתים השנה. בתשובה לפנייה נמסר:

כחלק מההיערכות, פנה צה"ל לאוכלוסייה הפלסטינית, באמצעות מנגנוני התיאום והקישור, והודיע לה כי בכוונתו לאפשר מסיק גם במקומות הסמוכים ליישובים ישראליים באזור השומרון, וזאת **במידה והדבר יבוצע בתיאום מראש בלבד**, זאת בכדי לאפשר אבטחת המוסקים על-ידי כוחות הביטחון. לשם כך העביר צה"ל באמצעות מנגנוני התיאום והקישור מפות מפורטות ובהם מצוינים המקומות המדויקים בהם נדרש תיאום מראש של המסיק.¹⁹

מדיניות זו, האוסרת על פלסטינים להיכנס לאדמותיהם ללא אישור מוקדם של צה"ל, משקפת באופן מובהק את גישתה המפלה של ישראל בנוגע להגנה על חייהם ורכושם של פלסטינים מפני פגיעה של מתנחלים. צה"ל התנער מאחריותו הבסיסית ובמקום להיערך כראוי ולהגן על פלסטינים המוסקים זיתים באדמתם הוא הציב בפניהם תנאים, שרק אם יקויימו הוא יסכים לערוב לביטחונם.

יש להדגיש כי אבטחת ביטחונם של המוסקים לא היתה מחייבת פריסת כוחות בכל מטע זיתים ברחבי הגדה המערבית. ניתן היה, על-פי ניסיון העבר, להיערך מראש באותם ארבעה-חמישה מוקדים המועדים לפורענות, ולהציב בהם נוכחות קבועה ו/או סיורים סדירים של חיילים, בשעות המסיק.

מדיניות זו של צה"ל צורמת במיוחד בהשוואה למאמצים האדירים שמשקיע צה"ל בהגנה על אוכלוסיית המתנחלים, במקרים רבים תוך פגיעה בזכויות הפלסטינים. כך, מאות בתים נהרסו במסגרת פעולות ה"חישוב" של צה"ל סביב התנחלויות, אלפי דונמים הופקעו לצורך בניית כבישים עוקפים, עוצר הוטל על פלסטינים כדי לאפשר למתנחלים לנוע בחופשיות ועוד. צה"ל אף מאבטח בקפדנות את

אכיפת החוק על מתנחלים בגדה המערבית מוטלת על צה"ל ועל משטרת ישראל.¹⁷ בשנת 1994, לאחר הטבח שביצע ברוך גולדשטיין בפלסטינים במערת המכפלה, הוקמה ועדת חקירה ממלכתית בראשות נשיא בית המשפט העליון דאז, מאיר שמגר. בעקבות מסקנות הוועדה, קבע היועץ המשפטי לממשלה דאז, מיכאל בן-יאיר, נהלים לאכיפת החוק בשטחים, אשר עודכנו ב-1998 על-ידי היועץ המשפטי לממשלה הנוכחי, אליקים רובינשטיין.¹⁸

לפי נהלים אלה, המשטרה אחראית לאכיפת החוק בתוך שטחי ההתנחלויות ובאירועים לגביהם קיים מידע המאפשר היערכות מראש. צה"ל אחראי לטיפול באירועים המתרחשים מחוץ להתנחלויות ובאירועים אליהם מגיעים למקום חיילים לפני המשטרה. כמו כן קובעים הנהלים כי על המשטרה והצבא לקיים היערכות מצב, הן באופן קבוע והן כאשר צפויים אירועים אלימים כדי להיערך לקראתם.

נהלים אלה כמעט ואינם מיושמים, כפי שעולה בבירור מתגובת צה"ל והמשטרה למעשי האלימות של מתנחלים בתקופת המסיק השנה. כוחות הביטחון לא נערכו מראש לאירועים אלה, למרות שניתן היה לצפות מראש, וגם בעת התרחשותם נמנעו בדרך כלל מלהתערב.

באיחור רב, ובעקבות הדיווחים בתקשורת והביקורת שנמתחה על כוחות הביטחון בנוגע לפגיעה במוסקי הזיתים, נערך הצבא מחדש והמשטרה ביצעה כמה מעצרים והוציאה צווי הרחקה נגד מתנחלים שתקפו פלסטינים. ייתכן שצעדים אלה תרמו את חלקם לירידה ברמת האלימות. אם כך, מוכיח הדבר שניתן היה להיערך לפני תחילת העונה ולמרות זאת נמנעו כוחות הביטחון מלעשות כן. לפיכך, מוטלת עליהם האחריות לפגיעה בפלסטינים.

מעשי האלימות של המתנחלים והיעדר תגובה מכוחות הביטחון הביאו לכך שבתום עונת המסיק לא נמסקו מאות עצי זית באזורים הסמוכים להתנחלויות. זאת לאחר שבעלי המטעים חששו כי מתנחלים יתקיפו אותם ושכוחות הביטחון לא יספקו להם הגנה.

17. לדיון מקיף בהסדרי אכיפת החוק על מתנחלים בשטחים ר' ד"ר יוחי בלם, הסכמה שבשתיקה - מדיניות אכיפת החוק על מתנחלים בשטחים, מארס 2001; ד"ר לנצמס - אי אכיפת החוק על מתנחלים שתקפו פלסטינים בתגובה לפגיעה באזרחים ישראלים, אוקטובר 2001.
18. נוהל אכיפת החוק והסדר לגבי ישראלים מפרי חוק באו"ש ובאח"ע, ספטמבר 1998.
19. מכתב לבלם מסוק אנריטה לוי, ראש מדור סיוע, דובר צה"ל, 3.10.02. ההדגשה במקור.

עשרות המאחזים שהוקמו על-ידי מתנחלים בלא תיאום עם הרשויות.²⁰

מעבר לפגם העקרוני שבמדיניות הצבא, לפחות בחלק מהמקרים החלטה זו לא יושמה. גורמים במת"קים (מינהלות התיאום והקישור) הפלסטיניים בחווארה ובסלפית, אשר בשטחים שבאחריותם אירעו רוב מעשי האלימות, מסרו לבצלם שצה"ל לא העביר להם מפות בהן מסומנים האזורים לגביהם נדרש תיאום מראש. ממת"ק חווארה נמסר לבצלם כי המת"ק הישראלי מסר להם, בעל-פה בלבד, כי נדרש תיאום מראש במטעים הנמצאים "עד מאתיים מטרים מגדר של התנחלות או במטעים החולשים על התנחלות כלשהי".²¹ בהעדר מפות מדוייקות, הגדרה זו אינה מבהירה את מיקום השטחים "הדורשים תיאום" ובחלק מהמקרים יצאו פלסטיניים למסיק מבלי שידעו כי עליהם לקבל אישור מצה"ל.

חלק מהפלסטיניים סירבו לקבל את "הסדר התיאום" שקבע צה"ל, הן מטעמים עקרוניים והן מתוך חוסר אמון במערכת אכיפת החוק הישראלית. עם זאת, מהעדויות שגבה בצלם עולה כי גם כאשר תואם המסיק עם צה"ל, לא תמיד היווה הדבר ערובה ליכולתם של פלסטיניים לקיים את המסיק בבטחה. סולימאן אבו מיפרח, ראש הכפר הפלסטיני תקוע, תיאם עם כוחות הביטחון, באמצעות המת"ק הפלסטיני, את הגעתה של קבוצת מוסקים אל מטעים הרחוקים כמה מאות מטרים מההתנחלות תקוע. על שהתרחש לאחר מכן, מסר אבו מיפרח לבצלם:

ב-22.10.02 קיבלנו אישור מהצבא לעבוד במטע למשך יום אחד מהשעה 07:00 בבוקר. בעקבות זאת יצאה קבוצה גדולה, ואני בתוכה, לאדמות והתחלנו להכין את הכלים. הנחנו ברזנטים וסולמות מתחת לעצי הזית והתחלנו למסוק. כעבור כחצי שעה, בסביבות השעה 08:00, ראינו מתנחל מגיע ברגל ממזרח, מכיוון התנחלות תקוע. הוא עצר במרחק של כשמונים מטר מאיתנו וראינו כי הוא חמוש. כעבור כעשר דקות הוא צעד לקראתנו והתחיל ליידות עלינו אבנים... אחר כך הגיע למקום גיפ צבאי ושני חיילים ירדו ממנו ונעמדו לידו. כעבור כשעה, שישה מתנחלים רעולי פנים וחמושים הגיעו למקום ועמדו במרחק של כמה מטר מאיתנו. ניגשתי לשני החיילים ודיווחתי להם על כך. הם ניגשו אל המתנחלים ודיברו אתם. לאחר מכן, שני החיילים נסוגו וחזרו למקומותיהם בעוד שהמתנחלים נשארו במקומם והתחילו ליידות אבנים עלינו ברציפות...

המתנחלים יידו עלינו אבנים במשך כחצי שעה רצופה, בעוד שהחיילים עמדו בצד ולא עשו כלום. מאוחר יותר הגיע מפקד ישראלי מלווה בקבוצת חיילים. המפקד אמר לנו שהוא בא מטעם המת"ק. הם ניסו למנוע מהמתנחלים ליידות עלינו אבנים, אבל לא הצליחו להשתלט עליהם. אותו מפקד דרש מאיתנו לעזוב את המקום כי אחרת, לדבריו, המתנחלים יתחילו לירות ויכול להתחולל טבח. הוא ציין גם שהוא לא יכול להישאר איתנו כל היום ולמנוע מהמתנחלים לפגוע בנו.²²

גירוש המוסקים הפלסטיניים מאתר המסיק, כפי שהתרחש באירוע שתואר לעיל, מבלי שיעשה כל מאמץ לעצור את המתנחלים התוקפים או אף לפנותם מהמקום, היה מאז תחילת עונת המסיק תגובה נפוצה של חיילי צה"ל. גירוש הפלסטינים נעשה הן בעיצומן של התקפות המתנחלים, הן לאחר שאלו הסתיימו, ואפילו במקרים בהם לא אירעה כלל התקפה באותו יום, בטענה כי השהייה במקום לא תואמה עם צה"ל או לחילופין כי השטח הוכרז כשטח צבאי סגור.

הישאם האשם מפדי סלימאן, תושב הכפר עינבוס, מסר בעדותו לבצלם את שאירע במהלך אחת ההתקפות של מתנחלי יצהר ב-5.10.02:

כשהחיילים הגיעו למקום דיברתי איתם. הם אמרו לי, תוך שהם מצביעים על המטע, שהשטח הזה הוא שטח צבאי סגור ושסור לנו לגשת אליו. השטח שעליו הם הצביעו הגיע עד כחמישים מטר מגבולות הכפר. כששאלתי את החיילים איך אנחנו אמורים לקטוף את הזיתים שלנו הם אמרו לי שהצבא יקיים דיון ואחריו הם יודיעו לנו דרך המת"ק איך ומתי נוכל למסוק את הזיתים. עניתי להם שישנה דרך פשוטה לאפשר לנו לקטוף את הזיתים. כל מה שהם צריכים לעשות זה למנוע מהמתנחלים להגיע למקום ולקטוף אותנו.²³

באירוע אחר, ב-3.10.02, הגיעה קבוצה של פעילים ישראלים וזרים לכפר יאסוף, הסמוך להתנחלות כפר-תפוח, במטרה לסייע לתושבים הפלסטיניים במסיק. זאת, לאחר שבמשך שלושה ימים מנעו מתנחלי כפר-תפוח מתושבי יאסוף להגיע למטעים וגנבו את הזיתים של תושבי הכפר. הרב אריק אשרמן מארגון "רבנים למען זכויות האדם", מראשי המשלחת, מסר בעדותו לבצלם:

20. יש להבהיר כי מבחינת המשפט הבינלאומי אין הבדל בין התנחלויות שאושרו על-ידי הרשויות לבין המאחזים. עם זאת, האחרונים הם בלתי חוקיים גם מבחינת הדינים והנהלים הישראליים מחילה בשטחים, שכן הם הוקמו תוך התעלמות משרשרת האישורים הדרושה להקמת התנחלות חדשה או "שכונה" בתוך התנחלות קיימת. להרחבה בנושא ר' בצלם, גול הקרקעות - מדיניות ההתנחלות בגדה המערבית, מאי 2002.
21. המידע נמסר לנגיב אבו רקיה ב-20.10.02.
22. העדות נגבתה על-ידי סוהא זייד ב-22.10.02.
23. העדות נגבתה על-ידי נגיב אבו רקיה ב-6.10.02.

אלימות של מתנחלים נגד מוסקי הזיתים.²⁶ העובדה שלרשות המחוז עומדות בסך הכל 19 נידות, לפי ניצב איילון, מדברת בעד עצמה ולכן עיקר הפעילות של המשטרה היא בחלק החקירתי-פלילי ואילו היכולת המניעתית היא בידי צה"ל.

העובדה כי אחד הגורמים העיקריים שאחראי לאכוף את החוק על המתנחלים חסר כמעט לחלוטין את המשאבים שיאפשרו זאת, משקפת את מקומה הנוחות של משימה זו בסדר העדיפויות של מקבלי ההחלטות בדרג המדיני. המחסור החמור במשאבים ובכוח האדם במסגרתו מתפקד מחוז ש"י במשטרה, יוצר מכשול קבוע בפני מימוש הנהלים שקבע היועץ המשפטי לממשלה, לפיהם אחת המשימות העיקריות של משטרת המחוז היא לצפות אירועים אלימים מראש ולהיערך לקראתם.²⁷

פלישתם של מתנחלים אל מטעי הזיתים של פלסטינים כדי לגנוב את היבול, החלה עוד בשלהי חודש ספטמבר ונמשכה כמה ימים ללא כל הפרעה מצד המשטרה. זאת, למרות תלונות רבות שהגישו פלסטינים באמצעות המת"קים. ניצב איילון ציין בפגישה עם נציגי בצלם כי אחד המכשולים שעוכב את אכיפת החוק במקרים מסוימים של גניבת היבול על-ידי מתנחלים, הוא חוסר הבהירות בנוגע לבעלות על הקרקע. בחלק מהמקרים, לפי ניצב איילון, נאלצת המשטרה להמתין בסוגייה זו לחוות דעת מהמינהל האזרחי.

מצב זה נוצר למרות שלדברי דובר מחוז ש"י, אחד הצעדים בהם נקטה המשטרה בכדי "למצות אכיפה אפקטיבית" ולהגביר את הסיוורים "באזורים המועדים לחיכוך" היה "מיפוי אזורים ושעות של מוסקי הזיתים". העובדה כי המיפוי שערכה המשטרה מבעוד מועד לא כלל, לפחות באזורים בהם היו צפויות התנכלויות, בירור מקיף של מצב הבעלויות מצביע פעם נוספת על היערכות לא ראויה.

עיקר מאמצי המשטרה בעניין אלימות המתנחלים מושקעים בחקירת האירועים ובהגשת המלצות להעמדה לדין של חשודים ולכן מוקדם מדי להעריך את תוצאות עבודתה. מספר כתיבי האישום שיוגשו כנגד המתנחלים שתקפו מוסקי זיתים (ביחס למספר ההתנכלויות), כמו חומרת גזרי הדין שיוטלו על אלה שיימצאו אשמים, יהיו מבחן לנכונותה של מערכת אכיפת החוק הישראלית לבטל את מעמד החסינות למעשה בו פועלים מתנחלים פורעי חוק עד היום.

הגענו בשעות הבוקר למטעי הזיתים שמדרום מזרח ליאסוף סמוך לתפוח החדשה, ומיד פרסנו את יריעות הפלסטיק מתחת לעצים והתחלנו לעבוד. על רקע גניבות הזיתים של המתנחלים בימים האחרונים, היה חשוב לתושבים לנצל את הזמן בצורה מרבית. בראשית היום נכחו במקום חיילי צה"ל בודדים, בין ארבעה לשישה. בזמן שעבדנו התחילו להתאסף במקום יותר ויותר מתנחלים חמושים. בהתחלה עשו החיילים את מלאכתם נאמנה, והפרידו בינינו לבין המתנחלים. בשלב מסוים המתנחלים התחילו לקלל את החיילים. הם צעקו לעברם "בוגדים, אתם לא יהודים, למה אתם מגינים על השחידים!". החיילים הזעיקו תגבורת. כעבור זמן מה הגיעו למקום חיילים נוספים וגם שוטרים. השוטרים הורו לנו לסגת כמה שורות עצים אחורה, והבטיחו לנו שנוכל לחזור לשם מאוחר יותר. אבל אז הגיע מפקד צבאי והודיע כי כל השדה הוכרז כשטח צבאי סגור וכי המסיק לא יוכל להימשך באותו יום. הוא הורה לנו לחזור אל הכפר בשעה שהמתנחלים נשארו במקום.²⁴

מובן מאליו כי מבחינת החיילים, קל יותר לפנות קבוצת מוסקים פלסטינים, הכוללת ילדים וקשישים, מאשר קבוצה של מתנחלים נחושים וחמושים. אולם, לא חוסר ההיערכות להתמודדות מול מתנחלים חמושים, קל וחומר לא חוסר הנכונות להתעמת איתם, יכולים להצדיק פינוי שיטתי של פלסטינים העובדים באדמתם. צה"ל מעל בתפקידו כממונה על אכיפת החוק בשטחים. במקום לאפשר את המסיק ולהגן על הפלסטינים, בחר הצבא בדרך הקלה הפוגעת הן בפרנסת החקלאים והן בשלטון החוק ופינה את המוסקים בבחינת מתן פרס לאלימות המתנחלים.

משטרת ישראל

בתשובה לפניית בצלם הדגיש דובר מחוז ש"י של המשטרה כי "יחידות המשטרה הונחו למענה מהיר בעת קבלת דיווחים בתחום זה ובמתן עדיפות בהיענות מהירה בהגעה לזירה, שם פועלים השוטרים בהפסקת העבירה, איסוף ראיות כנגד מי מהחשודים, מעצרם והבאתם לבית משפט תוך מתן קדימות לכתבי אישום בעבירות המיוחסות".²⁵

בפגישה שקיים עם נציגי בצלם, הבהיר מפקד מחוז ש"י, ניצב שחר איילון, כי במישור המעשי אין למשטרת מחוז ש"י משאבים שיאפשרו היערכות מראש כדי למנוע מעשי

24. העדות נכנתה על-ידי ליאור יבנה ב-11.02.11.

25. מכתב לבצלם מרב פקד רפי יפה, דובר מחוז ש"י, 27.10.02.

26. הפגישה התקיימה ב-11.02.02 במטה מחוז ש"י במזרח ירושלים.

27. לדיון במחסור החמור במשאבים ממנו סובל מחוז ש"י, ר' מבקר המדינה, ד"ח 52, 23.9.01.

מעשי ההתנכלות של מתנחלים למוסקי הזיתים מאז תחילת העונה אינם תופעה חריגה. הם מהווים פועל יוצא של מדיניות מפלה מתמשכת, במסגרתה נמנעות הרשויות הישראליות מאכיפת החוק על קבוצה מצומצמת של מתנחלים ששמה לעצמה למטרה לפגוע בחייהם, בגופם וברכושם של פלסטינים בכל הזדמנות. בהעדר אכיפה, נשחק כוח ההרתעה של רשויות החוק ונוצרה בקרב תושבי התנחלויות מסוימות אווירה של חסינות מפני החוק ואמונה כי האלימות הינה אמצעי יעיל ומשתלם לקידום מטרותיהם.

בצלם דורש מממשלת ישראל:

- להנחות את כוחות הביטחון בשטחים כי בכל מקרה בו מתנחלים מתקיפים פלסטינים יש למנוע זאת וכי חובה לספק הגנה אפקטיבית לפלסטינים.
- במקרים בהם מעשי האלימות צפויים מראש, יש להיערך מבעוד מועד על מנת למנוע אותם.
- לתגבר לאלתר את מערך הכוחות במשטרת מחוז ש"י ולהעביר לה תקציבים הולמים על מנת לשפר את יכולת התפקוד והאכיפה של המשטרה.
- לפצות את הפלסטינים שנפגעו פיזית ושיבולם נבזז בשל העדר הגנה מצד כוחות הביטחון;
- לחקור ברצינות הדרושה את כל מקרי האלימות.

ב-28.10.02 הביע ראש הממשלה אריאל שרון את מורת רוחו ממעשי האלימות שתוארו בדו"ח זה, ואמר כי "יש לראות בחומרה את ההתנכלות למוסקי הזיתים; עבור החקלאים הפלסטינים המסיק הוא בבחינת חג ואירוע תרבותי החורג מעבר לנושא הכלכלי. בעתיד יינקטו כל הצעדים הדרושים כדי למנוע הישנות המקרים"²⁸. דברים אלה, שנאמרו לאחר חודש של אלימות רצופה מצד מתנחלים, ועל רקע מדיניותה של ישראל לאורך השנים לא לאכוף את החוק על מתנחלים אלימים, מצטיירים כלעג לרש ומס שפתיים ריק מתוכן.

מעשי האלימות המתוארים בדו"ח זה כלל לא היו צריכים להתרחש. האמירה כי "בעתיד יינקטו צעדים" כדי למנוע את מעשי האלימות, מהווה ראייה לכך שהיו צעדים שניתן היה לנקוט, אולם הם לא ננקטו. רשויות אכיפת החוק בשטחים הפגינו אדישות מוחלטת לפגיעה במוסקים הפלסטינים וברכושם ולמרות שיכלו לצפות זאת, הם לא עשו די כדי למנוע מעשים אלה. רק לאחר לחץ כבד, החלו צה"ל והמשטרה לנקוט בצעדים משמעותיים להפסקת מעשי האלימות, הפגיעה ברכוש והגניבה.

ישראל הפרה את חובתה הבסיסית, ככוח הכובש בשטחים, להגן על חייהם ורכושם של התושבים הנמצאים בשליטתה. אי-העמידה בחובה זו, על רקע המאמצים שמשקיעה ישראל בהגנה על אוכלוסיית המתנחלים, היא בבחינת הפרת החובה לנהוג שוויון בכל תושבי השטח הכבוש, ללא הבדל של מעמד מדיני או מוצא. ישראל אף מפירה בכך את חובתה להבטיח שהאנשים החיים בשליטתה יוכלו לממש את זכותם לעבוד ולהתפרנס בכבוד.

נספח 1: עדויות

בורין, מחוז שכם

עדויות של מוחמד רג'א מוחמד זבן, בן 40, נשוי ואב
לחמישה ילדים²⁹

יבואו למטעים רק פעם אחת. המתנחלים סיימו למסוק את הזיתים שלנו בסביבות 17:00 בערב. כל היום השקפתי על מה שהם עשו. הם היו מצוידים בכל הכלים הדרושים למסיק הזיתים.

למחרת, המתנחלים חזרו למטעים באותה שעה וחזרו על אותם מעשים. פנינו לראש מועצת הכפר בורין והוא יצר קשר עם המתנחלים הפלסטיני. בשעה 14:00, הגיעו כוחות של צבא ומשטרה למקום וגם נציגים מהמתנחלים הישראלי. היו שם כשמונה חיילים ושוטרים. הם היו עם המתנחלים כחצי שעה ואחר כך עזבו את המקום והמתנחלים המשיכו לעבוד.

ביום שישי, 4.10.02, הם חזרו על מה שהם עשו יום קודם ומסקו את הזיתים אבל סיימו מוקדם, בסביבות השעה 14:00 בצהרים. באותו יום, הלכתי עם אשתי ושכני, חכם עסעוס, לחלקת אדמה אחרת כדי לעבוד בה. בחלקה הזאת יש כמאה עצי זית והיא נמצאת כשני ק"מ מהכפר. הגענו לשם בסביבות 06:00 בבוקר. בסביבות 10:00, הגיעו שני מתנחלים שעמדו על גבעה מעליו, במרחק של כמאה מטר מאיתנו והחלו לצעוק ולקלל בעברית. לא הבנתי מה הם אמרו ולא ראיתי אם הם אחוזו כלי נשק בידיהם. המתנחלים היו שם כחצי שעה. לא נרתענו מהצעקות שלהם. במקום הזה עבדו גם חקלאים אחרים מהכפר בורין. כעשר דקות בלבד אחרי ששני המתנחלים עזבו, הגיע רכב הביטחון של ההתנחלות יצהר. הם חנו במרחק של כמאתיים מטר מאיפה שהיינו. שני המתנחלים שירדו מהרכב היו חמושים ברובי עוזי. הם עשו כמה צעדים לכיווננו, כשהם מכוונים אלינו את הרובים שלהם. הם עצרו וחזרו שוב לרכב. הם חזרו על אותה פעולה כמה פעמים אבל גם זה לא הרתיע אותנו. כמו שאר החקלאים, ידעתי שהולך לקרות משהו ולכן הורדנו את הזיתים שאספנו למורד הגבעה שעליה נמצאים המטעים והנחנו אותם סמוך לכביש העוקף אבל לא עזבנו את המקום.

לאחר כרבע שעה ראינו כעשרים מתנחלים רצים לכיוון שלנו. הם החזיקו אלות ושני האחרונים שרצו החזיקו גם רובים. השעה הייתה קרובה ל-12:00 בצהריים. המתנחלים הגיעו למרחק של כחמישים מטר מאיתנו. כל החקלאים שהיו במקום, כ-15, התאספו ונשארו במקום. את הילדים הקטנים הרחקנו. המתנחלים התחילו לרגום אותנו באבנים

אני אב לחמישה ילדים, שלושה בנים ושתי בנות. הגדול בן 12 והקטנה בת חמש. יש בבעלותי אדמות ואני גם שוכר אדמות מתושבים בכפר, מעבד אותן ומתחלק עם בעליהן בהכנסות. על חלק מהאדמות אני משלם דמי שכירות שנתיים. אני מגדל עצי זית בשלושים דונם ובעשרים הנותרים אני מגדל חיטה, שעורה ושומשום. אני לא מגדל ירקות ופירות כי באזור הזה אין מים ואנחנו מסתמכים על מי הגשמים שישקו את האדמה. גם אבי היה חקלאי. התחלתי לעבוד איתו בחקלאות בגיל עשר ולאחר שהוא נפטר המשכתי לבדי. כל החיים שלי אני באדמה ואני קשור אליה מאוד.

השנתיים האחרונות היו קשות במיוחד. היו עשרות מקרים בהם מתנחלים וחיילים פגעו בי. האדמה שאני מעבד נמצאת מעבר לכביש העוקף, שמפריד בין הכפר לבין האדמות של התושבים וההתנחלות יצהר. מאז שהוקמה ההתנחלות יש לי בעיות עם המתנחלים, אבל כל הזמן הצלחתי לעבור את הקשיים האלה ולהמשיך לעבוד את האדמה.

בשנה שעברה, בתאריך 15.6.01, אחרי שאספתי את כל יבול החיטה והשעורה והכל היה מוכן לגריסה, הגיעו מתנחלי יצהר ושרפו את כל היבול שלי. התלוננתי על כך במתנחלים הפלסטיני אבל אף אחד לא שילם על הנזקים שנגרמו לי. בינואר השנה כרתו לי שבעים עצי זית. הגשתי תלונה במשטרת חווארה, אבל לא הייתה כל התקדמות בחקירה. ביוני המתנחלים שרפו לי כמאתיים עצי זית באזור הסמוך להתנחלות ושנה קודם לכן שרפו לי שטח של כעשרה דונם שהיו בו כ-150 עצים.

ביום רביעי, 2.10.02, בסביבות השעה 08:00 בבוקר, תושבים מהכפר הבחינו בכעשרים מתנחלים שמוסקים את הזיתים במטעים שלי. את המטע שבו הם עבדו הרשתי ב-20.02.02 והוא היה מעובד היטב. באותו יום לא עשינו כלום כי התייאשנו מלהגיש תלונות נגד המתנחלים. התלונות שהגשנו בעבר לא עזרו. גם הפעם היינו בטוחים ששום דבר לא יקרה אם נתלונן. חשבתי לעצמי שהמתנחלים

29. העדות נכתבה על ידי ראסלן מחאגינה ב-9.10.02.

אל ח'דר, מחוז בית לחם עדותו של מחמוד רשיד חאמד סלאח, בן 57, נשוי ואב לעשרה ילדים³⁰

אני מתגורר באזור העיר העתיקה באל-ח'דר. אני נשוי ואב לעשרה ילדים. שניים מהם נשואים ומתגוררים איתנו יחד עם כלותיי וחמשת ילדיהם. אנחנו מתפרנסים מחקלאות. בבעלותנו חלקת אדמה בת 43 דונם, שנמצאת באזור שנקרא בטן אל-מעסי או הר אפרת. במרבית האדמה נטועים עצי זית ועל דונם אחד נטועים עצי שקד. יש לי מסמכים שמוכיחים את בעלותי על האדמה. חלקת האדמה שלי נמצאת סמוך להתנחלות אפרת, כאשר רק גדר תיל מפרידה בינה לבין ההתנחלות. הקרבה להתנחלות גורמת לי בעיות רבות. פעמים רבות המתנחלים מגיעים לחלקת האדמה שלי, עוקרים את העצים, משחיתים את האדמה ומגרשים אותי מהמקום. זאת למרות שיש לי אישור מהצבא הישראלי להיכנס למקום.

מאז שפרצה האינתיפאדה השנייה הצבא סגר את הדרך בין בית לחם לחברון, אנחנו מתקשים להגיע לאדמתנו. בשנה שעברה, קיבלנו בעונת המסיק אישור להגיע למקום ורכבנו על חמורים כדי להגיע לשם ולמסוק את הזיתים. ביום הראשון למסיק, כשהגעתי לשם עם אשתי וילדיי, הופיעו לפתע כעשרה מתנחלים חמושים שדרשו מאיתנו לעזוב את האדמה ולא לחזור. כשסירבתי לעזוב, חמישה מתנחלים לבושים בלבוש אזרחי, שנראו כבני עשרים, החלו להכות אותי באלות ובבעיטות בכל חלקי גופי. כתוצאה מהמכות, נפלתי ארצה והרגשתי כאבים נוראים. לאחר מכן, הם גררו אותי אל מחוץ לחלקת האדמה שלי ומנעו מאיתנו להיכנס אליה חזרה. בימים שלאחר מכן ניסינו לחזור למקום, אך המתנחלים עמדו בדרךנו ולא נתנו לנו להיכנס. כתוצאה מכך לא יכולנו להמשיך למסוק את עצי הזית והפסדנו את רוב היבול של השנה שעברה.

השנה, בין חודש מארס וחודש ספטמבר, ישראל פלשה לבית לחם כמה פעמים, הטילה עוצר על העיר וחסמה את כל הדרכים באזור. כתוצאה מכך לא יכולנו להגיע לאדמה שלנו. החודש התחילה עונת המסיק ויש לנו כמאה עצי זית פוריים. התכוונתי לצאת עם ילדיי לאדמה אחרי ה-20.10.02 כדי למסוק את הזיתים. אולם, ביום ששי, 18.10.02, עבד א-סלאם אחמד עבד א-סלאם, שמתגורר סמוך לחלקת האדמה שלי, הודיע לי שבשעות הצהריים הוא ראה מבעד לחלון ביתו כמה מתנחלים כורתים את עצי הזית שלי. הוא ניגש אליהם וביקש מהם להפסיק לעקור את העצים אך המתנחלים לעגו לו, היכו אותו וגרשו אותו מהמקום. עבד א-סלאם המשיך לעקוב

ובתגובה, זרקנו לעברם אבנים. אבל הם היו למעלה ואנחנו היינו למטה. איש מאיתנו לא נפגע. ראינו שאין לנו יכולת להיאבק בהם ולכן התחלנו לברוח למורד הגבעה לכיוון הכביש העוקף. השארנו במטע את כל הציוד שלנו וכמה שקי זיתים שלא הצלחנו להוריד קודם לכן. המתנחלים הגיעו ולקחו את כל הציוד ואת שקי זיתים שהשארנו. הם העלו את הציוד ואת הזיתים לרכב הביטחון של ההתנחלות ועזבו את המקום. חזרנו לשם והמשכנו במסיק הזיתים עד רדת החשיכה, בסביבות 17:00 בערב.

ביום שני, 7.10.02, עבדתי במטע. המתנחלים רק השקיפו עלינו, צרחו וקיללו כמו ביום הקודם אבל אנחנו עשינו את העבודה שלנו. עבדתי ליד ראסם זכריא. כשסיימנו לעבוד העמסתי את שקי הזיתים שלי על הבהמה שהייתה איתי וראסם העמיס את שלושת שקי על גבו. לא הייתה לו בהמה ולכן הוא נאלץ להעביר כל שק מהמטע למטה לכיוון הכביש העוקף. ראסם הספיק להעביר שניים משקי הזיתים שלו והיה בדרך להעביר את השק השלישי. כמה תושבים ואני עמדנו סמוך לבית קרוב לכביש העוקף ושתינו שם מים ואז הגיע טנדר סובארו של המתנחלים. היינו במרחק של כחמישים מטר מהמקום. שלושה מתנחלים ירדו מהרכב. הם העמיסו שק אחד מהשקים של ראסם והתכוונו להעמיס את השק השני. ראינו אותם והתחלנו לרוץ לכיוונם ולזרוק אבנים. הם עלו לרכב, ברחו מהמקום ועלו לכביש המוביל להתנחלות יצהר. בשק שהם לקחו היו בערך שישים קילו זיתים.

חלק מתושבי הכפר ראו מה שקרה. הם התאספו על הכביש הראשי העוקף. היינו שם כמאה איש. רכב של הצבא עבר במקום ועצר. סיפרנו להם על מה שקרה והם אמרו לנו שנלך להתלונן במת"ק ועזבו את המקום. אחרי כרבע שעה, הגיע עוד רכב. התלוננו בפניהם על מה שקרה. מסרנו להם את תיאור הרכב של המתנחלים ולאן הוא פנה. הם ביקשו את מספר הרישוי של הרכב ואנחנו אמרנו להם שלא יכולנו לרשום אותו אבל אנחנו יכולים לתאר את הרכב שהיה טנדר סובארו בצבע לבן שנסע לכיוון ההתנחלות יצהר. החיילים הורו לנו להתפזר ולחזור לכפר. הם איימו שאם לא נעשה כך, הם יזמינו תגבורת לפזר אותנו. התפזרנו והצבא עזב את המקום.

היום לא עבדתי במטע כי הייתי בבית הלבד בכפר עורף לכבוש את הזיתים שהספקתי לאסוף. כנראה שמצפה לנו עונה קשה ורעה אבל למרות הסיכונים הכרוכים בכך לא תהיה לי ברירה אלא להגיע למטעים כי זה העתיד שלי וזו ההכנסה שלי ושל הילדים שלי. בפעם הבאה אני אשכור פועלים כדי שלא לסכן את הילדים שלי.

30. העדות נגבתה על-ידי סוהא זייד ב-20.10.02.

אחרי המתנחלים וראה אותם כורתים את כל עצי הזית
חוץ מחמישה עצים.

כ-500 דונם בוואדי משפחת אל-חג'וג'. הוואדי נמצא
צפונית להתנחלות פני חבר וסמוך לה.

אני וילדיי הלכנו לחלקת האדמה ברגל, כי הצבא אסר על
פלסטינים לנסוע בכביש בית לחם - חברון. הגענו לשם
בשעות אחר הצהריים וראינו ארבעה מתנחלים ממושים
בלבוש אזרחי. הם כיוונו את כלי נשקם לעברנו ואמרו
לנו: "אסור לכם להיכנס לאדמה". השבנו להם שאנחנו
רוצים למסוק את הזיתים. רצינו לאסוף את עצי הזית
שהמתנחלים כרתו וזרקו ארצה. המתנחלים לא הרשו
לנו להיכנס והמשכנו להתווכח איתם עד שאיש הביטחון
של ההתנחלות הגיע למקום. הוא שמע על המתרחש ובא
לדבר איתנו. כשסיפרנו לו מה קרה, הוא ניגש למתנחלים
וכעבור כשעתיים הם הרשו לנו להיכנס לאדמה למשך
שלוש שעות כדי לאסוף את הזיתים. כשהסתכלתי לעבר
העצים הכרותים, כעסתי מאוד והתיישבתי על האדמה
מיואש. הילדים שלי ניסו ככל יכולתם לאסוף את הזיתים
במשך הזמן שהוקצה לנו. לאחר מכן שמנו אותם בתוך
שקיות והעמסנו אותם על טרקטור. המתנחלים ירו לעבר
הטרקטור אך הנהג הצליח להתרחק מהם.

אני וחקלאים אחרים בעלי אדמות הסמוכות להתנחלות
לא הצלחנו למסוק זיתים השנה, בשל החשש מהתנכלויות
מתנחלים. לאחר שחקלאים שוחחו עם המינהל האזרחי,
נמסר לנו שעלינו לשלוח רשימה של שמות החקלאים
שבעלותם אדמות סמוך להתנחלות ומספרי תעודות
הזהות שלהם, כדי לתאם את הגעתם עם הצבא. ביום
ראשון, 27.10.02, בשעה 10:00 בבוקר, ניגשתי למשרדי
המינהל האזרחי בחברון יחד עם חקלאים אחרים מבני
נעים, ביניהם רוחי חוסיין קאסם ואיבראהים עלי אל-חאגי
כדי למסור את הרשימה. מסרנו אותה לאדם בשם ציון.
הוא ביקש שנמסור לו גם את מספרי המכוניות שבהן ניסע
לאדמות. הודענו לו כי לא נדע את מספרי המכוניות שניסע
בהן עד הרגע האחרון. ציון נתן לנו מספר טלפון של אדם
בשם טארק שעובד במינהל האזרחי. הוא אמר לנו שנוכל
להתקשר לטארק ושהוא יטפל בענייננו מטעמו. התקשרנו
לטארק באותו יום והוא אמר לנו שנוכל לגשת לאדמות
למחרת. הוא הוסיף כי חיכה לנו יחד עם החיילים ליד קבר
הנביא יכין, שנמצא כשני קילומטר דרומית לבני נעים.

ביום שבת, 19.10.02, בסביבות השעה 07:30 בבוקר,
יצאתי ברגל עם בני חסן, כלתי, ושתי בנותי שוב לכיוון
חלקת האדמה. הלכנו עד המחסום הצבאי שמוצב בכניסה
להתנחלות אפרת. החיילים, שעמדו במחסום, לקחו את
תעודות הזהות שלנו כדי לבדוק אותם, ערכו עלינו חיפוש
וכעבור כשעה וחצי נתנו לנו לעבור. כשהגענו לחלקת
האדמה שלנו ניסינו להיכנס לתוכה, אך כעשרה מתנחלים
מנעו זאת מאיתנו. הם החלו לירות על בקבוקי שתיה
ריקים שהיו זרוקים סמוך למקום שבו עמדנו. הם ניסו
להפחיד אותנו ולמנוע מאיתנו להתקרב עוד יותר. לאחר
מכן הם דרשו מאיתנו, תחת איומי נשק, לעמוד בצד
וערכו עלינו חיפוש. זה נמשך כשעתיים ואז איש הביטחון
של ההתנחלות הגיע למקום והרשה לנו להיכנס לאדמה,
הפעם לשעתיים בלבד. נכנסנו לאדמה והתחלנו למסוק
את הזיתים. כעבור כשעה, אותם מתנחלים חזרו לאדמה
ודרשו מאיתנו לעזוב מיד. הם איימו עלינו בנשק וגירשו
אותנו מהאדמה. חזרנו הביתה כשאנחנו לא יודעים מה
לעשות. הפסדנו השנה את הזיתים ואת העצים שנכרתו.

בבוקר יום שני, 28.10.02, קבוצה של כשלושים חקלאים,
בעיקר נשים, נסעה לאדמות בחמש מכוניות. בדרך לאדמות
עברנו ליד מקום המפגש שצוין על ידי טארק, אך איש
לא חיכה לנו שם. המשכנו לנסוע לאדמות. עצרנו במעלה
הוואדי וירדנו לכיוון המטעים. כשהגענו לדרך שנמצאת
במרחק של כ-500 מטר ממטעי הזיתים, נפתחה עלינו אש
מכיוון הגבעה שממול, עליה נמצאת ההתנחלות פני חבר.
הסתכלתי לכיוון ממנו הגיע הירי. ליד שער הגדר, עמד
מתנחל בלבוש אזרחי וירה. כמאה מטר מההתנחלות עמד
אדם אחר, לבוש במדים. אני חושב שזה היה השומר של
ההתנחלות. כששמענו את היריות וראינו שכדורים פוגעים
באדמה סמוך לרגלינו, התרחקנו במהירות מהמקום וברחנו
במעלה הוואדי, לכיוון המכוניות. כעבור כמה דקות הירי
פסק.

חלק מהחקלאים רצו לעזוב את המקום כדי להתרחק
מהסכנה, אך אחרים החליטו להסתכן ולחזור למסוק
את הזיתים. לבסוף כולם הסכימו לנסות לחזור לאדמות.
כשהגעתי לחלקה שלי הופתעתי לראות שהענפים של רוב
עצי הזית שלי נכרתו ושהזיתים נמסקו. רק עץ אחד נותר
שלם ועדיין היו על ענפיו פרות. להערכתי, מתנחלים מסקו
את הזיתים שלנו.

בני נעים, מחוז חברון
עדותו של מוחמד איבראהים מוחמד אל-מנאסרה,
בן 52, נשוי ואב לתשעה ילדים³¹

בחלקות של חקלאים אחרים לא נגרם נזק. בזמן שהיינו
במטעים, הירי התחדש ונמשך יותר מ-15 דקות. אחד

אני מתגורר בכפר בני נעים שנמצא במרחק של כשעה
קילומטר מזרחית לעיר חברון. יש לנו שטח אדמה של

31. העדות נכתבה על-ידי מוסא אבו הששה ב-11.11.05.

עם המת"ק הישראלי כדי שהצבא הישראלי יגן עלינו מפני המתנחלים. דיברתי עם חגי והודעתי לו כי יש תנועה חשודה מצד המתנחלים וכי הצבא לא נמצא במקום. חגי שאל בתמיחה למה הצבא עדיין לא הגיע למקום והוסיף כי הוא ישלח את הצבא מיד. דיברנו באנגלית כיוון שהתגוררתי בארה"ב תקופה ארוכה.

בסביבות השעה 09:30 בבוקר ראיתי כ-12 מתנחלים מגיעים מכיוון ההתנחלות. הם לבשו לבוש אזרחי והיו חמושים. חלקם נשאו אקדחים וחלקם רובים. ארבעה-חמישה מהם היו רעולי פנים. כשהמתנחלים התקרבו אלינו יכולתי לזהות כי הם בני עשרים עד שלושים. ביניהם היה אדם בשם בועז, שאותו אני מכיר כבר, כי הוא תקף את תושבי הכפר כמה פעמים בעבר. הוא גם איים עליי בשנת 1999, כדי לאלץ אותי להתפנות מהאדמה שלי כדי שהמתנחלים יוכלו להשתלט עליה. בנוסף, בחודש אפריל שעבר הוא תקף את המכונית שלי ושל מר אבו סעיד יחד עם מתנחלים אחרים והם שברו את חלונות המכוניות. בועז חשב כיפה. הוא נשא נשק אוטומטי ועמד בראש קבוצת המתנחלים שהחלו לייזות אבנים לעבר החקלאים ולירות באוויר. לאחר מכן הם זרקו רימון הלם והתחלקו לקבוצות. כל קבוצה ניגשה לקבוצה אחרת של חקלאים שהיו פזורים בשדות. הקבוצה שניגשה אלינו הייתה בת חמישה מתנחלים, וביניהם בועז.

באותו רגע, אחד המתנחלים התקרב אליי והיכה אותי בנשק. הגנתי על עצמי בידי. מתנחל אחר היכה את אישתי בנשק ויידה לעברה אבנים. כשראיתי את המתנחל השני מכה את אישתי התעצבנתי מאוד וניגשתי לעברו, אך המתנחל הראשון המשיך להכות אותי. משכתי את הנשק בידי והנרתיק של הנשק נפל. המתנחל התעסק עם הנרתיק והצלחתי להתרחק ממנו. באותו רגע, הבחנתי שגם אישתי הצליחה להתרחק מהמתנחל השני. ברחנו יחד למרחק של כחמישים-שישים מטר. המתנחלים רדפו אחרינו ותוך כדי ריצה ראיתי שאחד המתנחלים מכה את עבד אל-חמיד שניסה להגן על עצמו בידי. אישתי של עבד אל-חמיד ובניו הצליחו לברוח עוד בתחילת האירוע. לאחר שברחנו המתנחלים הפסיקו לרדוף אחרינו ואז ראיתי אש עולה מהמכוניות של החקלאים, וביניהם המכונית שלי, מסוג אופל סקונה מודל '83.

המתנחלים עזבו את המקום לאחר שהם הבעירו את שתי המכוניות של אל-חאגי' עבד אל-חמיד אבו האדיה, האחת טנדר מודל '86 והשנייה אקספרס מודל '90, את מכוניתו של איברהים מוחמד עודה מסוג מרצדס 412 מודל '99, את מכוניתו של עיסא עבד אל-האדי מסוג אקספרס מודל '87, את מכוניתו של אחמד סרחאן מסוג

החקלאים התקשר לטארק מהמינהל האזרחי. אני לא יודע מה טארק אמר לאותו חקלאי, אבל ראיתי את האישי במדים צבאיים מתקרב למתנחל שירה עלינו ומדבר איתו. לאחר מכן, הירי פסק. אני ובני משפחתי נשארנו באדמות עד השעה 14:30 בערך. חלק מהחקלאים נשאר גם לאחר מכן.

בדרך כלל, החלקה שלי מניבה 3,000 קילו זיתים בעונה. הפעם מסקנו שבעים קילו בלבד. אני עדיין לא יודע אם על עצי הזית שסמוכים לגדר ההתנחלות יש זיתים או לא כי אין באפשרותי להגיע אליהם בשל הסיכונים הכרוכים בכך.

תורמוס עיזא, מחוז רמאללה

עדותו של סעיד טאלב חסן קוק, בן 43, נשוי³²

ביום שני, 21.10.02, בסביבות השעה 07:45 בבוקר, יצאתי עם אישתי, חסיבה מוחמד קוק, בת ה-37, ועוד כמה חקלאים מהכפר לכיוון אזור א-דיהראת וא-סדר, שנמצא כשלושה ק"מ ממזרח לכפר וכ-300 מטר מההתנחלות שבות רחל. היינו קבוצה של כארבעים חקלאים. עלינו ל-12 מכוניות פרטיות וטרקטור אחד ונסענו למטעים. הזיתים הם מקור ההכנסה היחיד עבור החקלאים, במיוחד לאחרונה כשהם נתונים בעוצר ובסגר מתמיד.

בסביבות השעה 08:00 בבוקר הגענו לאזור והחקלאים החלו להתפזר באדמותיהם. אני ואישתי הלכנו לאדמתה של משפחת נורי כדי לעזור להם למסוק את הזיתים. בסביבות השעה 09:15 בבוקר ראיתי מכונית פרטית מסוג סובארו סטיישן בצבע לבן עם לוחית זיהוי צהובה מגיעה מכיוון ההתנחלות. נהג המכונית עבר לידנו והמשיך לנסוע כמאתיים מטר קדימה. לאחר מכן הוא חזר להתנחלות. במכונית נסעו שני מתנחלים ואני ושאר החקלאים חשדנו שהם מבצעים מעין בדיקה וכי הם מתכוונים לתקוף אותנו. חשדנו בהם כי במהלך הימים האחרונים מתנחלים התנכלו לחקלאים של הכפר ולפני כשבועיים הם כרתו כמאתיים עצי זית. כמו כן, ידענו שביום 18.10.02 כמה מתנחלים מההתנחלות שבות רחל תקפו כמה חקלאים באזור א-דיהראת ונגבו מהם 14 שקיות מלאות זיתים. בנוסף, הם חיבלו במכוניתו של אחד החקלאים, מר נאסר ר'אזר ג'בארה, ואיימו לירות לעבר החקלאים כדי לגרש אותם מהאזור.

ברגע שראיתי את המכונית החשודה, התקשרתי למת"ק האזרחי הישראלי ודיברתי עם האחראי, ששמו חגי. אני מכיר את חגי מאירוע קודם שבו התבקשתי ליצור קשר

32. העדות נבנתה על-ידי איאד ח'אדא ב-23.10.02.

GMC מודל '92 ואת מכונניתו של אמג'ד עוואד מוחסן
חזמה מסוג אופל קדט מודל '87.

באותם רגעים, תושבים נוספים מהכפר הגיעו לאזור.
כמו כן ראיתי שתי מכונניות שמגיעות מכיוון ההתנחלות.
אני חושב שהם היו מדגם מיצובישי עם קבינה כפולה
אחורית, בצבע ירוק כהה. אני יודע ששתי המכונניות הללו
משמשות לשמירה של ההתנחלות. שתי המכונניות עצרו
במרחק של כחמישים מטר ממקום האירוע. שני שומרים
של ההתנחלות ירדו מהמכוננית. אחד מהם היה מארק,
שאותו הכרתי במהלך האירועים הקודמים שהזכרתי לעיל.
צעקתי אל מארק ואמרתי לו שעדיף לו לחזור אחורה
כי תושבי הכפר מגיעים. אמרתי זאת כדי להזהיר אותו
וכדי למנוע עימותים שעלולים לגרום לקורבנות. לפתע
הגיעו למקום שני גיפים צבאיים. באותו רגע ראיתי כמה
אזרחים מיידים אבנים לעבר השומרים של ההתנחלות.
מספר תושבי הכפר הגיע לכמאתיים אנשים. הם התקדמו
לעברנו בעוד שהמתנחלים נסוגו יחד עם הצבא שהגיע
למקום.

הצבא הגיע למקום בסביבות השעה 10:45 בבוקר והתחיל
לסגת אחורה. באותו רגע הגיע למקום כוח של הצבא ושל
המשטרה והם התמקמו סביב ההתנחלות כדי להרגיע את
המצב. אישתי זיהתה את המתנחל שהיכה אותנו. היא

הצביעה באצבעה לעברו בעודו מלווה את החיילים. היא
אמרה לי שהמתנחל הזה שעמד ליד החיילים הוא זה
שהיכה אותה. אני זוכר שהוא היה נמוך, בעל מבנה גוף
בינוני ונראה כבן שלושים. כמו כן היה לו זקן ופאות.
באותו רגע, היינו קרובים לחיילים שהפרידו בינינו לבין
המתנחלים ואישתי שזיהתה את המתנחל היכתה אותו
בידה. החיילים הרחיקו את המתנחל והעלו אותו לאחד
הגיפים. התושבים ניסו להתקרב למתנחל והחיילים ניסו
למנוע בעדם והמצב נמשך כך עד השעה 12:30 בצהריים.

אחר כך, כמה מבעלי האדמות שנמצאות באזור שרפו את
הקוצים והשיחים שבתוך החלקות שלא נטועות עצים, כיוון
שהמתנחלים מנעו מהם בשנה שעברה להגיע אליהם ולעבד
אותם. בתגובה הצבא הורה לתושבים לסגת מהמקום תוך
חמש דקות. לאחר הפעלת לחץ על בעלי האדמות על-ידי
ראשי הכפר, נענו תושבי הכפר להוראות הצבא ונסוגו.

לאחר שנסוגנו ראיתי את אנשי המשטרה מצלמים את
המכונניות שעלו באש. לאחר מכן הם העבירו אותנו, בעלי
המכונניות שניזוקו, לתחנת המשטרה בבית אל כדי להגיש
תלונות. שם הגשנו תלונה והחוקרים גבו מאיתנו עדות.
קיבלתי העתק של התלונה ובסביבות השעה 19:00 החזירו
אותנו לכניסה של הכפר.

נספח 2: תגובת דובר צה"ל

תמונעים		אגף
צה"ל	דובר	חטיבת
קצ"ב		תחום
סיוע		מדור
0368-0340/41		טל':
0368-0343		פקס:
1855	-	זכ
2002	בדצמבר	1
התשס"ג	בכסלו	כ"ו

לכבוד
מר יחזקאל לייך
ארגון בעלם

הנדון: מנייתך לדובר צה"ל

שלום,

להלן התייחסותנו לטיוטת הדו"ח השיסק במסיק הזיתים השנה שהוגשה למשרדנו. במסגרת לחימת צה"ל בטרור, בשנתיים האחרונות, עושה צה"ל הפרדה ברורה בין המחבלים ותשתיות הטרור בהם הוא נלחם, לבין האוכלוסייה האזרחית הפלשתיאית בה אין לו כוונה לפגוע. מטרת מדיניות דיפרנציאלית זו היא להבטיח את מרקם חייה של האוכלוסייה הפלסטינית שאינה מעורבת בטרור, במקביל ללחימה עיקשת בטרור ובמשלחו.

מתוך הבנת חשיבותו של מסיק הזיתים הפלשתיני זו כמרכיב מרכזי בפרנסתה של האוכלוסייה הפלשתינית ואשר חל בעונה זו, נערך צה"ל מבעוד מועד לאבטחת המסיק בגרות השונות, כך שמחד לא תבוצענה פעולות טרור בחסות המסיק ומאידך לא ייפגעו מוסקי זיתים פלשתינים במהלך עבודת המסיק.

במסגרת זו ראוי להדגיש כי ברוב המכריע של מטעי הזיתים בשטחי יהודה ושומרון, לרבות בשטחים הסמוכים לכפרים הפלשתינים ושאינם מהווים מוקד חיכוך עם יישובים ישראלים, התנהל המסיק כסדרו ללא כל הגבלה.

צה"ל אפשר מסיק במקומות הסמוכים ליישובים ישראלים באזור השומרון, אך הובהר כי לכן נדרש תיאום מראש, וזאת בכדי לאפשר אבטחת המוסקים על ידי כוחות הביטחון.

החקפדה נובעת, בין היתר מחשש, כי גורמי טרור ינסו לנצל את המסיק במקומות הסמוכים ליישובים ישראלים כחסות לפעילות חבלנית עוינת.

יצוין כי במקומות בהם תואם מראש המסיק, ובכלל זה אף במקומות הנמצאים מרחק מטרים ספורים מיישובים ישראלים, נערך צה"ל מבעוד מועד לאבטחת המסיק, והמסיק התנהל כסדרו.

לעומת זאת, במספר רב של מקרים ערכו פלסטינים מסיק זיתים בסמוך ליישובים ישראלים ללא תיאום. במקרים אלה התעררו לא פעם עימותים רבים בין התושבים הישראליים לבין המוסקים הפלסטינים.

בכל אירוע מסוג זה, לאחר קבלת דיווח על עימותים או על נפגעים במהלך המסיק, הגיעו כוחות הביטחון למקום להפסקת העימותים ולהרגעת הרוחות. כמו כן, הופקו לקחים במהלך שבועות המסיק הראשונים ובמרבית מוקדי החיכוך נערכו הכוחות למניעת חיכוך בהמשך המסיק.

במקומות בהם אזרחים ישראלים הפרו את החוק ופגעו באזרחים פלשתינים פעלו צה"ל ומשטרת ישראל כנגד הפורעים. במסגרת זו נעצרו 8 אזרחים ישראלים ומתנהלת חקירה כנגד אזרחים ישראלים נוספים.

המקרים המוזכרים בדו"ח נמצאים כעת בתחקיר. יחד עם זאת, מהממצאים הראשוניים עולה כי:

ילגבי המקרה בתקוע, נציג המת"ק ביקש להמתין עד לביורור העניין עם גורמי צה"ל והמשטרה. הוא לא הורה להפסיק את המסיק.

המסיק בעקרבה לא תואם מול גורמי התיאום והקישור.

המסיק בעינבוס התקיים מספר ימים לאחר מכן.

צה"ל שב וקורא לכל תושב אשר הותקף או נפגע במהלך מסיק זיתים להגיש תלונה למשטרת ישראל, וזאת על מנת שניתן יהיה לברר את הטענות לעמקן ובמידת הצורך לנקוט בהליכים משפטיים נגד האשמים.

בברכה,

סרן
סיוע

לוי,
מדור

אנריאטה
ראש

נספח 3: תגובת משטרת מחוז ש"י

בלמים

מטה	מחוז	ש"י
	ל ש כ ה	
טלפון:	02-6279211	
פקס:	02-6279239	
דוא"ל:	www.police.gov.il	
ירושלים	טו כסלו, היתשג	
	20/11/2002	
רמ10902	-	87/8212(מ)

עו"ד יעל שטיין - "בלם"

הנדון: דו"ח בלם בנושא אלימות של מתנחלים כלפי פלסטינים במהלך מסיק זיתים - התייחסות
סימוכין: מכתבכם מיום 19.11.02 10140

1. כבר בתחילת חודש אוקטובר עת שהחלה עונת מסיק הזיתים ברחבי הגדה המערבית התווה מפקד מחוז ש"י מדיניות לכלל יחידות המחוז באכיפת חוק נחושה, קשיחה ובלתי מתפשרת בתופעת החיכוך והעימותים בין מתנחלים ופלשתינאים על רקע מסיק הזיתים.
משטרת מחוז ש"י נוקטת פעולות רבות ומגוונות כדי למצות אכיפה אפקטיבית, ניידות רבות מגבירות סיורים באזורים המועדים לחיכוך וזאת עפ"י מיפוי אזורים ושעות של מוסקי הזיתים, בנוסף לבלטות ונוכחות מתבצעת פעילות סמויה של השוטרים שהצליחו בדרך זו לתפוס כ- 8 מתנחלים שהגיעו להתעמת עם מוסקי זיתים.
יחידות המשטרה הונחו למענה מהיר בעת קבלת דיווחים בתחום זה ובמתן עדיפות בחיענות מהירה בהנעה לזירה, שם פועלים השוטרים בהפסקת העבירה איסוף ראיות כנגד מי מהחשודים, מעצרים והבאתם לבית משפט תוך מתן קדימות לכתבי אישום בעבירות המיוחסות.
ערוץ נוסף הוא הקשר של מחוז ש"י עם המשטרה הפלשתינאים באמצעות משרדי ה-B.C.O מועברת אינפורמציה לאזורים בהם מגיעים הפלשתינאים למסוק זיתים עובדה שמאפשרת פריסת כוחות באזור המיועד.

2. במשטרת מחוז ש"י מרכזים מאמץ חקירתי באיסוף ראיות בכל תיקי החקירה שנפתחו באירועים השונים שחלקם מצוינים במנייתך, במרבית תיקי החקירה בנושא מסיקי הזיתים ישנם חשודים שבהתאם לתשתית הראייתית יוגשו נגדם כתבי אישום בתום החקירה.

בריאות

3. משטרת מחוז ש"י פועלת בתיאום ושיתוף מלא עם צה"ל במסגרת ההגנה על מוסקי הזיתים כדי לייעל ולהגדיל את פעילות האכיפה בנושא ישנם סיורים משותפים של השוטרים והחיילים.
4. משטרת מחוז ש"י משקיעה מאמצים, אמצעים ומשאבים באכיפת החוק, למותר לציין שמדובר בשטחים גדולים ורחוקים במיוחד, עובדה שלעיתים מקשה על האכיפה, בשל כך ניתנו ההנחיות וההוראות כפי שפורטו לעיל.

בברכה,
ראש אזורי
רפי יפה, רפ"ק
דובר מחוז ש"י